EBÛ BEKR VERRÂK

Allahü teâlânın sevgili kullarının en büyüklerinden. Dünyâ ile ilgisi yoktu. Hep ibâdet eder, günahtan çok korkardı. Edebde bir tane ki idi. Zamanında “Müeddib-i Evliyâ” (Velîlerin terbiyecisi) diye meşhûr oldu. Aslen Tirmizli olan bu mübârek zâtın ismi Muhammed bin Ömer olup, künyesi Ebû Bekr, lakabı da el-Varrâk’tı. “Müsned” sahibi Ebû Abbâs, Tirmizî’nin dayısı idi. Ahmed bin Hadraveyh ve Muhammed bin Ali Hakim et-Tirmizî gibi büyük âlim ve evliyâların derslerinde ve sohbetlerinde bulundu. Belh’te yerleşti. Riyâzet ve âdâbla ilgili kitaplar yazdı. Zamanın büyükleri nefsini terbiye etmiş mübârek bir zât olduğunu söylerlerdi. Tirmiz’de vefât edip, oraya defn edildi. 280 (m. 893) yılından önce vefât ettiği tahmin edilmektedir. Ömrü boyunca Hızır’la (aleyhisselâm) görüşmeyi murâd ederdi. Hergün kabristana gider gelir ve bu arada bir cü’z Kur’ân-ı kerîm okurdu. Birgün yine bu maksatla evinden çıkarken, kapıda nûrânî yüzlü bir ihtiyâr kendisine selâm verip, “Benimle sohbet etmek ister misin?” diye sordu. O da “İsterim” deyince, beraberce konuşarak kabristana gidip geldiler. Evin kapısına “gelince, o nûr yüzlü ihtiyâr? “Bunca zamandır görmek istediğin Hızır (aleyhisselâm) benim. Benimle sohbet edeceğim derken bugün bir cüz Kur’ân-ı kerîm okumaktan mahrûm kaldın. Hızır’la (aleyhisselâm) sohbet etmenin sonucu bu olunca, diğer insanlarla konuşmanın neticesi ne olur?” buyurdu.

> Biricik oğlunu mektebe gönderdi. Birgün çocuğun benzinin sararmakta, bedeninin titremekte olduğunu gördü. Sebebini sorduğunda: “Hocam bana bir âyet-i kerîme öğretti. O âyette cenâb-ı Hak “Eğer siz (dünyâda) küfrederseniz çocukları ak saçlı ihtiyârlara çevirecek olan bir günde (kıyâmet gününün şiddet ve azâbından) kendinizi nasıl koruyabilirsiniz?” (Müzzemmil sûresi) 17. âyet) buyuruyordu. Bu âyetin şiddetinden böyle oldum” dedi. Çocuk hastalandı. Bir müddet sonra da vefât etti. Babası Ebû Bekr el-Verrâk oğlunun mezarının başında ağlayarak kendi kendine şöyle dedi: “Ey Ebû Bekr! Çocuğun bir âyet işitmekle hastalanıp can verdi. Bunca yıldır Kur’ân-ı kerîm okur hatmedersin. Sana birşey olmuyor. Yoksa kalbin taş mıdır?”

Kâ’be’yi ziyâret için giderken yolda yaşlı bir kadın; “Delikanlı sen kimsin?” diye sordu. “Garip bir adamım” deyince de “Rabbinle beraberken, O’nun yolunda yürürken,

gurbetin verdiği sıkıntıdan şikâyet mi ediyorsun?” şeklinde sordu. Ebû Bekr Verrâk, yürüyecek takati kalmayıp dona kaldı. Orada ona ma’nevî kapılar açtılar. “Dile bizden dilediğini” dediler. O da “Yâ Rabbî! Sen bilirsin ki, Peygamberlerin (aleyhisselâm) ve yaratılanların serveri olan Muhammed aleyhisselâmın başına her türlü dert ve belâ geldi. Halbuki sen hiçbir kimseye hayırdan başka birşey vermezsin. Belâya katlanmaya takatim kalmadı. Bulunduğum çaresizlikten beni kurtar” diye yalvardı.

Vefâtından sonra rü’yâda gördüler. Benzi sararmış bir hâlde hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Sebebini sorduklarında “Gömülü bulunduğum şu kabristana defn edilen cenâzelerden, onda biri bile mü’min olarak ölmemiş” buyurdu. “Öldükten sonra sana nasıl muâmele edildi?” diye sorduklarında: “Elime bir sevâb ve günah defteri verildi. Bunu okurken bilmediğim bir günahla amel defteri baştan başa simsiyah oldu. Geriye kalan kısmını okuyamadım. O sırada bir nidâ geldi ve “Dünyâda iken lütuf ve ihsânımız olarak bu günahını gizlemiştik, burada açıklamak bize yakışmaz, affettik” buyuruldu.

Talebelerinden Bekr-i Sugdî, “Ebû Bekr-i Verrâk, ibâdetini Allahü teâlâyı ta’zim için yapardı. Ondan karşılık almak için değil” derdi.

Bir başka talebesi anlatır: Ebû Bekr-i Verrâk ile beraber yoldaydık. Üzerindeki örtünün bir tarafında (Ha) harfi bir tarafında (mim) harfi vardı. “Bu nedir?” diye sordum. “(Ha) harfini gördüğüm zaman ihlâsı hatırlamak, (mim) harfini gördüğümde mürüvveti hatırlamak için onları yazdım” buyurdu.

Yine talebelerinden Hâşim-i Sugdî nakleder:

Ebû Bekr-i Verrâk buyurdu ki: “Çok uyumak, çok yemek, çok konuşmak gönlü katılaştırır.” “Çok sözden muradım hayır ve şerden, bahsederken sarfedilen sözlerdir. Hiçbir işe yaramayan kelimeler ise, değil katılaşıtırmak, kalbi öldürür bile.”

“Dünyâ peşinde koşanların yanında, ilim ve ma’rifetten bahseden kimse ârif değildir.”

“İnsanlar da üç sınıf önemlidir: Devlet adamları, âlimler ve zâhidler. Devlet adamları bozulunca, halkın huzûru bozulur. Âlimler bozulunca, halkın dîni zayıflar. Varını yoğunu Allah yolunda harcayan zâhidler bozulunca da, ahlâk fesada uğrar. Devlet

adamlarının kötülüğü zulüm ile, âlimlerin bozukluğu hırs ve tamah ile, zâhidlerin bozulması da riya ile olur.”

“Uzuvlarını nefsinin istekleriyle tatmin ederek memnun eden, kalbine pişmanlık ağacı dikmiş olur.”

“Tamahın babası, takdîr edilen rızık konusunda şüpheye düşmek, san’atı aşağılanıp horlanmak, kazancı da mahrûmiyettir.”

“İyiliği görüp, kıymetini takdîr ederek ona karşı saygılı olmak, ni’metin şükrüdür.”

“Çok defa Allah rızâsı için iki rek’at namaz kılar, selâmdan sonra O’na lâyık ibâdet yapamadığım için kendimi hırsızlıktan tövbe eden biri gibi suçlu hissederim.”

“Yiğit o kimsedir ki, onun hiç düşmanı olmaz.”

“Derviş, dünyâ ve âhırette mes’ûddur” sözünün ma’nâsı soruldu. “Dervişten dünyâda sultan vergi almaz. Âhırette Allahü teâlâ hesap sormaz” buyurdu. “Ârifin konuşması çok güzeldir. Fakat susması daha faydalıdır.”

“Hakka ma’rifeti doğru olanın, heybet ve haşyeti çok olur.”

“Kötü huydan, haramdan sakınır gibi sakınınız.”

“Allahü teâlâ ile kendi aranda doğruluğu, halkla kendi aranda da yumuşaklığı sağla.”

“Bereketin anahtarı, sebat ve sabırdır, irâde ancak bunlarla sıhhate kavuşur, “İrâde sıhhate erince, artık herşey senin içindir.”.

“Yeterli ilme sahip ve ehil olmadan kelâm ilmiyle uğraşmak, insanı dinsizliğe götürür.”

“Fıkıh öğrenmeyip tasavvufla uğraşan dinden çıkar, zındık olur. Fıkıh öğrenip tasavvuftan haberi olmayan bid’at sahibi, ya’nî sapık olur. Her ikisini edinen hakîkate varır.”

“Fâsıkların alçakgönüllü olmaları, sâlihlerin gurûrlanmalarından daha iyidir.”

“Avamın (sıradan halk) kalbleri saf, dilleri temiz olmalı ve namusunu korumalıdır. Bu huylardan nasipsiz olanların işi gücü kötülük olur. Onlar şeytana iş bırakmazlar.”

“Âlimler bozulunca din ortadan kalkar, çünkü âlimler dînin bağıdır. Bağ çürüyünce neyi bağlayabilir?”

“Kötü istekler, insana hâkim olunca kalb kararır. Neticesinde sine daralır, huy kötüleşir, sevilmez olur. Zulmetmeye başlar. Bu artık insan değildir, insan kılığında bir şeytandır.”

“Belânın gelişi çeşitlidir. Bunlardan biri ihtilâftır. İhtilâf, düşmanlığa sebeb olur. Düşmanlık da, ortalığı belâ ve âfetlere boğar.”

“Nefsine âşık olan, kibirli, kıskanç, aşağı ve hakîr olur.”

“İhlâs sahibi mi olmak istiyorsun, önce baş olma sevgisini kalbinden at. Sonra kendini kimseden üstün görme.”

“Bir kimse âlimlerin bildiği herşeyi bilse, en anlayışlı insanların anlayışlarının hepsine sahip olsa, sihirbazların bütün usûllerini bilse; bütün bu hasletlerini toplayıp nefsinin bir ayıbını bile gizleyemez. Onun için tek çâre, Hakka sâdık olmaktır.”

“Seni Allaha yaklaştıran şey, ihtiyâcını ondan istemendir. Halka sevdiren şey de onlardan bir şey istememendir.”

“Sabahleyin insanlara bakar; kimin helâl, kimin haram yediğini bilirim: Kim kalkar kalkmaz, boş lâf ve sövüp saymakla dilini açarsa, o haram yemiştir. Kim ki, dilini Allahü teâlânın zikri ve kelime-i tevhîdle açar ve istiğfarla meşgûl ederse, bilirim ki, o kişi helâl yemiştir.”

“Zühd, (Arapça’da) üç harftir Z, zîneti terk; H, nefsin isteklerini terk; D, dünyâyı terk etmek demektir.”

“Tevekkül, geçmişe üzülüp, gelecekle ilgili hayâller kurarak kıymetli vakti harâb etmemektir.”

“Ahlâkın bozulması, fâsıkların sâlihlere, zâlimlerin âdillere ve kâfirlerin müslümanlara galibiyetini gerektirir.”

“Mü’minin dört alâmeti vardır. Dili zikreder, sessizliğinde tefekkür eder, ibret nazarıyla bakar, hayırlı amel işler.”

“Hikmetin birinci husûsiyeti sükût edip, ihtiyâç miktarı konuşmaktır.”

“Allahü teâlâ bir kulundan sekiz şey ister. Kalbin; Allahü teâlânın evine hürmet, yarattıklarına şefkat etmesi. Lisanın; Kelime-i tevhîdi söyleyip, yaratıklara yumuşaklıkla muâmele etmesi. Bedenin; ibâdet ve tâatte bulunup, mü’minlere yardım etmesi. Huyun; Allahü teâlânın hükmüne sabır gösterip, yarattıklarına karşı halîm-selîm olması.”

“Büyüklerden birinden duydum; Şeytanın bir mü’mini yoldan çıkarma taktiği şudur: O, bir mü’mine ilk önce “kâfir ol” diye vesvese verecek kadar budala değildir. İlk önce onu mübahlara karşı hırslandırır. O, mü’min nefsinin helâl isteklerine esîr düşünce de, işini daha da kolaylaştırmak için günah işlemeye teşvik eder ve sonunda “Kâfir ol” teklifini vesvese yoluyla yapar.”

“Akıllılara tâbi ol, dünyâya düşkün olmayanlarla güzel geçin, câhillere karşı da sabırlı ol.”

Dâima seninle olması gereken beş şey vardır. Bunlar, Allah, nefs, şeytan, dünyâ ve halktır. Eğer bunlara karşı şu beş şeyi tatbikte muvaffak olursan se’âdete erersin. Allahü teâlânın emirlerine itaat edip, yaptığı herşeyi beğenip râzı olmak, nefse muhalif olup, şeytana düşman olmak, dünyâdan sakınmak, halka karşı da şefkatle muâmele etmek lâzımdır.”

“Halktan Uzak durmadıkça Hakla beraberliği düşünme, dünyâ ile meşgûl olduğun müddetçe tefekkürü düşünme, gönlünü makam ve mevki düşüncesinden temizlemedikçe de ilham ve hikmeti düşünme. Çünkü bunlar birbirinin bulunduğu yerde bulunmazlar.”

“Allahla kendi aranda doğruluktan, nefsle kendi arandaki işlerde sabırdan ayrılma.”

“Kalbin altı hasleti vardır: Hayatı ve ölümü, sıhhati ve hastalığı, uyanıklığı ve uyuması. O, hidâyetle diri olur. Dalâletle ölür. Temizlik ve saflıkla sıhhat bulur. Dünyâya meyletmek ve kararmakla hastalanır. Zikirle uyanır, gafletle uyur. Bunlardan her birinin alâmetleri vardır Kalbin diriliğinin alâmeti; iyiliğe rağbet, kötülükten el çekmek ve hayırlı amel işlemek, ölümü de bunların tersidir. Sıhhati bunlarla sıhhat ve lezzet bulması, hastalığı da tersidir. Uyanıklığının alâmeti duyması ve görmesidir. Uyuması da sağırlığı ve körlüğüdür.”

“Dünyâ rahatlığının peşinden koşmak, dünyâ ve âhırette sıkıntıya sebep olur. Dünyâyı terk edip Hakka yakın olmak, sevâbın rahatlığını getirir. Nefsinin arzularını terk eden, onların musibetlerinden de kendisini korumuş olur.”

“Ârifin edebi, başlangıçta günâhlarına yaptığı gibi, bütün işlediklerine tövbe etmesidir.”

“Seçilmişlerin kalbleri temiz, ahlâkları güzeldir. Onlar insanların önderleridir, insanları hayırlı amellere da’vet eder, sultan ve devlet adamlarına emr-i ma’rûf nehy-i anil münker yaparak huzûr ve asayişi sağlarlar. Âlimler doğru haber verirler, halk zâhir işlerle uğraşır. Seçilmişler bozulduğu zaman yalancılar hâkim olur, hakîkate kehânet, ihlâs sahiplerine vesvese galip gelir.”

---

1) Sıfat-üs-safve cild-4, sh. 129

2) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 106

3) Tezkîret-ül-evliyâ cild-2, sh. 86

4) Tabakât-ı sûfiyye sh. 221

5) Nefehât-ül-üns sh. 174

6) Hilyet-ül-evliyâ cild-10, sh. 235

7) Risâle-i Kuşeyrî sh. 128

8) Mu’cem-ül-müelliflîn cild-11, sh. 97

9) Keşf-ül-mahcûb sh. 142

www.ehlisunnetbuyukleri.com